

A BOOK IN THE LIFE OF A CHILD IN EARLY AGE

KSIĄŻKA W ŻYCIU DZIECKA W WIEKU WCZESNOSZKOLNYM

ABSTRACT

The aim of this article is to try to answer the question: what place in the life of pupils of grades I–III primary school occupies a book? The theoretical part contains general comments on the stages of children's reading education.

In the practical part, the diagnostic survey method was used, based on the survey technique and questionnaire survey as a research tool. This method allowed us to obtain information on the attitude of young respondents to the book. The study was conducted among primary school pupils located in the town and commune of Czerwionka-Leszczyny.

The results, presented in tabular form and labeled with a verbal comment, argue that, contrary to popular belief, children like to read, reaching for a book not only from instrumental but primarily autotelic motifs.

Our article may be useful for early school educators, librarians working in schools to know what books are at the heart of the young readers, and for all readers interested in reading.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: jakie miejsce w życiu uczniów klas I–III szkoły podstawowej zajmuje książka? Część teoretyczna zawiera ogólne uwagi dotyczące etapów edukacji czytelniczej dzieci.

W części praktycznej zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, opartą na technice ankiety, i kwestionariusz ankiety jako narzędzie badawcze. Metoda ta po-

zwoliła na uzyskanie informacji na temat stosunku młodych respondentów do książki. Badania przeprowadzono wśród uczniów szkół podstawowych, usytuowanych na terenie miasta i gminy Czerwionka-Leszczyny. Uzyskane wyniki, które zaprezentowano w postaci tabel i opatrzone komentarzem słownym, przekonują, że wbrew powszechnej opinii dzieci lubią czytać, sięgając po książkę nie tylko z motywów instrumentalnych, ale przede wszystkim autotelicznych.

Artykuł może okazać się przydatny dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, bibliotekarzy pracujących w szkole, aby wiedzieli, jakie książki znajdują się w centrum zainteresowania młodych czytelników, a także wszystkich osób interesujących się zagadnieniem czytelnictwa.

KEYWORDS: *children's reading, reading education of children, reading interests of pupils, early school education, surveying*

SŁOWA KLUCZOWE: *czytelnictwo dzieci, edukacja czytelnicza dzieci, zainteresowania czytelnicze uczniów, edukacja wczesnoszkolna, badania sondażowe*

WPROWADZENIE

Cóż może być bardziej cennego od codziennych spotkań z mądrymi książkami.

Lew Tołstoj

Zainspirowani przytoczonymi wyżej słowami Lwa Tołstoja, postanowiliśmy uczynić tematem artykułu czytelnictwo dzieci w młodszym wieku szkolnym. Celem tekstu jest próba odpowiedzi na pytanie: jakie miejsce w ich życiu zajmuje książka? Na początku rozważań warto podkreślić, że promowanie literatury i udostępnienie jej dziecku mają za zadanie wykształcić w najmłodszych potrzeby czytelnicze, które prowokowałyby wychowanków do samodzielnego sięgania po książkę nie tylko w dzieciństwie, ale również w życiu dorosłym. Aby tak się stało, edukację czytelniczą należałoby rozpocząć jak najwcześniej, a książki dobierać zgodnie z wiekiem i poziomem rozwoju intelektualnego dziecka. Realizacji tego zadania powinno służyć wykształcenie przekonania, że czytanie to nie przymus, ale przyjemność.

ETAPY EDUKACJI CZYTELNICZEJ DZIECI

W świetle literatury można wyróżnić kilka etapów edukacji czytelniczej dziecka. Zanim jednak przejdziemy do ich skrótowego omówienia, warto stwierdzić, że „związki między zainteresowaniami czytelniczymi a fazami rozwoju psychicznego młodego czytelnika są bezsporne. (...) W miarę przyswajania coraz innych pojęć, lektura zaczyna zaspakajać nieco inne zapotrzebowania dziecka” (Lewandowicz, 1994, s. 48).

W pierwszym okresie życia, w wieku niemowlęcym – jak pisze w książce *Wychować miłośnika książki, czyli czytelnictwo i okolice* J. Truskołaska – kontakt najmłodszych z literaturą opiera się przede wszystkim na przekazie ustnym i śpiewanym, któremu może towarzyszyć ruch. Co za tym idzie, dzieci zostają zapoznawane głównie z wyliczankami, kołysankami, wierszykami oraz piosenkami.

W kolejnym etapie, w okresie poniemowlęcym, edukacja czytelnicza zasadza się na trzech płaszczyznach: śpiewie, książce (nadal traktowanej w kategoriach zabawki), a także opowiadaniu. Szczególnym zainteresowaniem dzieci cieszą się bajki, baśnie i wierszyki.

Dopiero w wieku przedszkolnym można zacząć przyzwyczajać dzieci do zapoznawania się z dłuższymi formami literackimi, począwszy „od kilkudziesięciu wierszy lub krótkich opisów pod obrazkami, do kilkunasto- lub kilkudziesięciostronicowych baśni i opowiadań pod koniec tego okresu” (Truskołaska, 2007, s. 116–117). Wiek przedszkolny sprzyja więc rozbudzeniu zainteresowania literaturą, które zostaje pogłębione w młodszym wieku szkolnym. Wtedy dzieci nie tylko uczą się czytać, ale także mają okazję zaprzyjaźnić się z książką. Książka przestaje zatem być zabawką, a staje się narzędziem pracy.

Silna potrzeba wykształcenia umiejętności czytania wiąże się ze zmianami w rozwoju psychicznym i fizycznym dziecka. Życie dziecka przestaje koncentrować się wokół zabawy, a jej miejsce zajmuje systematyczna nauka. Co za tym idzie, „rozwijają się podstawowe funkcje sfery intelektualnej: analiza i synteza wzrokowa, słuchowa i kinestetyczno-ruchowa, a osiągnięcie odpowiedniego ich poziomu jest warunkiem opanowania umiejętności czytania i pisanie – co staje się zdobyczą dwu pierwszych lat nauczania” (Wołoszynowa, 1986, s. 531).

W tym okresie kluczowe znaczenie mają rodzice, którzy powinni wspierać dziecko w jego edukacji czytelniczej. Szerzej kwestię tę omawiamy w dal-

szej części artykułu, poświęconej analizie wyników przeprowadzonego przez nas badania sondażowego. Ważną rolę odgrywają także nauczyciele i szkoła, którzy narzucają konieczność czytania.

Wprawdzie rzeczą charakterystyczną dla tego okresu bywa regres czynności czytelnich, wynikający z rozbieżności pomiędzy zainteresowaniami dziecka a jego poziomem umiejętności czytania, jednakże zjawisko to nie znalazło odzwierciedlenia w naszych badaniach.

W wieku szkolnym dzieci najchętniej sięgają po książki opowiadające historie ich rówieśników, literaturę fantastyczną, przygodową bądź fantastyczno-przygodową, a także opowiadania o zwierzętach.

W okresie dojrzewania uczeń staje się samodzielnym i świadomym czytelnikiem, który przy wyborze książki kieruje się własnymi upodobaniami bądź sugestiami innych osób. Występuje tu również wyraźny podział zainteresowań czytelnich ze względu na płeć.

OPIS I ANALIZA WYNIKÓW BADANIA SONDAŻOWEGO

Na potrzeby niniejszego artykułu przeprowadziliśmy badanie sondażowe wśród uczniów klas I–III szkół podstawowych na terenie Czerwionki-Leszczyn, miasta usytuowanego w powiecie rybnickim w województwie śląskim. Badaniem objęliśmy 106 osób, w tym 54 dziewczynki i 52 chłopców.

Skoncentrowaliśmy się przede wszystkim na relacjach pomiędzy dzieckiem, jako czytelnikiem, a książką. Poprzez właściwy dobór pytań zamieszczonych w kwestionariuszach ankiety i zogniskowanych wokół problemu miejsca literatury w życiu najmłodszych udało nam się uzyskać odpowiedzi na kilka (kluczowych w badaniach czytelnictwa) pytań: jakimi motywami kierują się dzieci, sięgając po książkę, jakie środowiska mają największe znaczenie w edukacji czytelniczej uczniów, na co zwracają uwagę dzieci podczas lektury oraz gdzie poszukują interesujących je publikacji?

Pierwszym nurtującym nas zagadnieniem była następująca kwestia: jaki procent uczniów deklaruje zainteresowanie lekturą? W tym celu postanowiliśmy zadać respondentom pytanie: *Czy czytasz książki?*

Uzyskane wyniki dowodzą, że niemal 90% dziewczynek i ponad 70% chłopców to mali czytelnicy. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1.

Dzieci – mali czytelnicy?

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Tak	48	88,89%	38	73,08%
Nie	6	11,11%	14	26,92%

Źródło: opracowanie własne

Logiczną konsekwencją tegoż pytania było kolejne pytanie: *Jak często czytasz książki?*. Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 2 można stwierdzić, że kontakt dzieci z literaturą w większości nie jest przypadkowy. Prawie 50% dziewczynek i 40% chłopców deklaruje, że czyta codziennie. Drugą, zdecydowanie najczęściej wybieraną, odpowiedzią była opcja „raz w tygodniu”, która zyskała poparcie 40,74% uczennic oraz 30,77% uczniów.

Tabela 2.

Częstotliwość czytania książek

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Dziennie	26	48,15%	20	38,46%
Raz w tygodniu	22	40,74%	16	30,77%
Raz w miesiącu	2	3,70%	6	11,54%
Raz w roku	4	7,41%	10	19,23%

Źródło: opracowanie własne

Kolejną poruszoną w badaniu kwestią były motywy sięgania przez dziecko po książkę. Przez motywy te rozumie się cel, jaki powinien zostać zrealizowany w wyniku obcowania czytelnika ze słowem pisanym. Literatura przedmiotu wyróżnia dwa rodzaje motywów. Pierwszym z nich jest motyw instrumentalny oznaczający, że kontakt ludzi z książką ma charakter utyli-

tarny i wynika z czynników zewnętrznych. W przeprowadzonej przez nas ankiecie wśród motywów instrumentalnych znalazły się takie odpowiedzi, jak: „rodzice mi każą” oraz „nauczyciele mi każą”.

Drugim rodzajem motywów to motywy autoteliczne, czyli wypływające z chęci zaspokojenia przez odbiorców literatury ich różnorodnych potrzeb, w tym potrzeb zdobywania wiedzy, kształtowania systemu wartości czy doznania przeżyć estetycznych. Spośród proponowanych przez nas możliwości wyboru motywów autotelicznych znalazły się takie opcje, jak: „czytanie sprawia mi przyjemność” oraz „ponieważ [książki] są ciekawe”.

W uzyskanych wynikach uwagę zwraca rozbieżność w odpowiedziach dziewcząt i chłopców. O ile głównym motywem sięgania po książkę przez uczennice, który zdeklasował inne opcje, jest ciekawość typowa dla dzieci w młodszym wieku szkolnym (62,96%), a książka traktowana jest m.in. jako źródło wiedzy o świecie, narzędzie służące rozwijaniu pasji i zainteresowań, o tyle dla uczniów kontakt z książką jest w głównej mierze powodowany przez przymus ze strony dorosłych (42,31%). Niemniej jednak należy podkreślić, że w przypadku chłopców druga, najczęściej wybierana, odpowiedź – „ponieważ są ciekawe” – uzyskała jedynie nieznacznie mniejsze poparcie. Co ciekawe, po zsumowaniu danych procentowych ilustrujących odpowiedzi uczniów motywy autoteliczne oraz motywy instrumentalne uzyskały równo po 50%.

Tabela 3.

Powody czytania książek

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Czytanie sprawia mi przyjemność	8	14,82%	8	15,38%
Rodzice mi każą	10	18,52%	22	42,31%
Nauczyciele mi każą	2	3,70%	4	7,69%
Ponieważ są ciekawe	34	62,96%	18	34,62%

Źródło: opracowanie własne

W badaniach nad czytelnictwem kluczową rolę odgrywa również zagadnienie inicjacji czytelniczej. Jest ona procesem złożonym i wieloetapowym, na który składają się działania podejmowane zarówno przez środowisko rodzinne, szkolne, bibliotekarskie, jak i rówieśnicze. Jej celem jest wykształcenie u dzieci potrzeb lekturowych.

Aby zweryfikować słuszność tezy, że w pierwszym etapie życia największe znaczenie w edukacji czytelniczej dzieci mają rodzice, zapytano uczniów: *Kto sprawił, że zacząłeś czytać?*. Zgodnie z przewidywaniami, bez względu na płeć, największe poparcie uzyskała „rodzina” – zadeklarowało tak 59,26% dziewczynek oraz 53,85% chłopców. Jak dowiodły liczne badania, to właśnie działania podejmowane przez najbliższych oraz ich zaangażowanie mają bowiem decydujący wpływ na rozwój zainteresowań dzieci książką i literaturą w ogóle.

W pierwszych kontaktach najmłodszych z lekturą obecność rodziców jest wręcz niezbędna. Stają się oni lektorami i interpretatorami publikacji, a przy tym stwarzają przyjazne (korzystne emocjonalnie) warunki do lektury, dając swobodę przeżywania.

Rola rodziców nie ogranicza się zatem do głośnego odczytania tekstu, ale dotyczy też wspólnego oglądania ilustracji, a nawet wspólnych wypraw do bibliotek. Jak pisze E. Sowa-Behtane: „Gdy rodzic lubi czytać książki, dziecko przygląda się i bierze przykład. Może to przejawiać się przeglądaniem dowolnych kolorowych gazet i czasopism dla dzieci czy też prośbą o czytanie ciekawych baśni na dobranoc.

Rodzic może w każdy dzień czytać przez np. godzinę jakąś książkę, którą dziecko wybiera. Wzbudzenie przez rodziców w dziecku zainteresowań czytelniczych od najmłodszych lat wiąże się przede wszystkim z tym, że poprzez czytanie dziecko zwiększa zasób słów” (Sowa-Behtane, 2015, s. 117).

Te sposoby osvajania dziecka z książką diametralnie różnią się od tego, co może zaoferować uczniom szkoła, koncentrująca się przede wszystkim na nauce samodzielnego czytania, a także czytania ze zrozumieniem. Niemniej jednak to właśnie nauczyciele plasują się na drugim miejscu wśród najczęściej typowanych przez respondentów inicjatorów czytelnictwa (33,33% dziewczynek oraz 30,77% chłopców).

Tabela 4.

Inicjatorzy czytelnictwa dzieci

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Rodzina	32	59,26%	28	53,85%
Wychowawczynie w przedszkolu	4	7,41%	4	7,69%
Nauczyciele	18	33,33%	16	30,77%
Bibliotekarze	0	0%	4	7,69%
Koleżanki/koledzy	0	0%	0	0%

Źródło: opracowanie własne

Odpowiadając na kolejne pytanie ankiety, dzieci miały dokończyć zdanie: *W książkach lubię...* Wśród proponowanych wariantów znalazły się dwie opcje: „ilustracje” oraz „treść”. To one stanowią bowiem najważniejsze kryteria przy wyborze lektury, a obok grubości książki i wielkości liter są czynnikami najczęściej przyciągającymi uwagę dzieci. W tym miejscu warto podkreślić, że uczniowie, zgodnie z prawidłowościami ich rozwoju psychicznego i fizycznego, charakterystycznego dla młodszego wieku szkolnego, są zdolni do koncentracji na przedmiocie (i jego cechach) przez dłuższy czas, a nauka szkolna sprzyja kształtowaniu ich zmysłu obserwacji i spostrzegawczości.

Dwie wskazane ankietowanym możliwości odpowiadają licznym stwierdzeniom badaczy-twórców literatury przedmiotu z zakresu czytelnictwa, według których na stosunek młodego odbiorcy do dzieła literackiego mają wpływ takie elementy, jak: temat (najlepiej gdy nawiązuje on do zainteresowań dzieci i jest dopasowany do ich możliwości percepcyjnych), wartości uczuciowe (zwłaszcza te o pozytywnym nastawieniu do rzeczywistości i wyeksponowane poprzez obraz), kolor oraz wyrazistość obrazu (w tym przejrzystość kompozycji oraz wyraźnie zaznaczony kontur).

I tym razem można zauważyć rozbieżność w odpowiedziach dziewcząt i chłopców. O ile uczennice bardziej (choć nieznacznie) cenią sobie treść książek (55,56 do 44,44%), o tyle chłopcy wyraźnie preferują ilustracje (61,54 do 38,46%).

Tak duże zainteresowanie respondentów obrazem koreluje z faktem, że w początkowym etapie edukacji czytelniczej książka wzbudza zainteresowanie odbiorcy głównie za sprawą zamieszczonych w niej ilustracji, których oglądanie stanowi zresztą najniższy poziom odczytania tekstu. Początkowo dzieci skupiają swoją uwagę przede wszystkim na obrazie, dopiero w drodze dorastania nabywają świadomość specyficznej roli słowa w literaturze.

Tabela 5.

Dzieci lubią w książkach...

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Ilustracje	24	44,44%	32	61,54%
Treść	30	55,56%	20	38,46%

Źródło: opracowanie własne

Prowadząc badania dotyczące czytelnictwa dzieci, nie sposób pominąć również kwestii wpływu otoczenia na wybory lekturowe. W celu zgłębienia tej problematyki zapytaliśmy uczniów: *Kto pomaga Ci znaleźć interesującą książkę?*

Aż 74,07% uczennic zadeklarowało, że samodzielnie wybiera swoje lektury. Tylko 14,82% kieruje się sugestiami rodziców, a 11,11% poradami bibliotekarzy. Odpowiedzi dziewcząt dość diametralnie odbiegały od tych udzielonych przez chłopców. W przypadku uczniów różnica procentowa dzieląca opcje: „sam ją [książkę] wybieram” oraz doradzają mi „rodzice” wynosi niecałe 4%. Szczegółowe dane prezentuje tabela 6.

Tabela 6.

Książkowi doradcy

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Sam wybieram	40	74,07%	22	42,31%
Rodzice	8	14,82%	20	38,46%
Koleżanki/koleźdy	0	0%	2	3,85%
Bibliotekarze	6	11,11%	8	15,38%

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie licznych opracowań psychologicznych można stwierdzić, że czynnikami decydującymi o wyborze konkretnej książki są przede wszystkim: zainteresowania dziecka, środowisko rodzinne, rówieśnicze, szkolne, a także dostęp do książek. Z uwagi na to ostatnie zadaliśmy respondentom pytanie o miejsce, w którym poszukują czegoś do czytania. Z przeprowadzonych badań jednoznacznie wynika, że korzystanie z biblioteki szkolnej jest najpopularniejszym sposobem pozyskiwania książki przez uczniów, zarówno przez dziewczynki (66,67%), jak i przez chłopców (57,69%). Może to wynikać z kilku różnych czynników. Po pierwsze, z bliskości i łatwości w dostępie do tejże biblioteki, po drugie, z faktu, że jej księgozbiór jest znacznie bogatszy od domowej biblioteczki ucznia. Ponadto nie należy zapominać o tym, że szkoła i biblioteka odgrywają istotną rolę w edukacji czytelniczej najmłodszych, stwarzając możliwość obcowania z książką także tym dzieciom, które wywodzą się ze środowisk, w których wartość literatury i korzyści płynące z jej lektury nie są należycie docenione.

Drugim najczęściej wymienianym przez młodych respondentów miejscem zdobywania książek jest dom. To w nim poszukuje czegoś do czytania 33,33% dziewczynek oraz 42,31% chłopców. Zaskakuje fakt, że żaden z ankietowanych nie pożycza książek od kolegów lub koleżanek.

Tabela 7.

Miejsce poszukiwania książek

	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
W bibliotece szkolnej	36	66,67%	30	57,69%
W domu	18	33,33%	22	42,31%
Pożyczam od koleżanek/ kolegów	0	0%	0	0%

Źródło: opracowanie własne

Ostatnie dwa pytania ankiety miały charakter pytań otwartych. Zadaniem dzieci było najpierw wskazanie trzech ulubionych książek, a następnie trzech ulubionych autorów.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w tabelach 8.1 i 8.2 należy stwierdzić, że spośród wszystkich wymienianych publikacji na czoło wysuwają się baśnie i bajki. Uwidacznia się to zwłaszcza w odpowiedziach uczennic (62,96%). Jedną z przyczyn tego zjawiska może być fakt, że baśnie stanowią „filozofię życia, najgłębszą mądrość w postaci najbardziej przyswajalnej” (Tuszyńska-Chechłacz, 1986, s. 340), a przy tym „opowieści te dotyczą uniwersalnych problemów człowieka, zwłaszcza tych, które zajmują umysł dziecka” (Bettelheim, 1985, s. 43). Utwory te odpowiadają zatem różnorodnym potrzebom młodego czytelnika, a jednocześnie ich lektura w pełni angażuje go emocjonalnie i intelektualnie, niejednokrotnie czyniąc odbiorcę uczestnikiem opisywanej historii. Wśród ulubionych baśni dziewczynki wymieniają: *Rozpuknę, Kopciuszka, Piękną i bestię* oraz *Królową Śniegu*. Uznanie chłopców natomiast zdobyły: *Królowa Śniegu, Kot w butach* oraz *Czerwony Kapturek*.

Uzyskane drogą badania sondażowego wyniki pozwalają na wyodrębnienie również innych wspólnych kategorii, a mianowicie serii wydawniczych oraz książek opartych na filmach bądź grach. Te ostatnie cieszyły się popularnością przede wszystkim wśród chłopców (38,46%). Największe zainteresowanie wzbudził w uczniach *Pokemon Go!* (15,38%). Fakt ten łatwo wytłumaczyć ostatnio bardzo nagłośnioną przez media fascynacją, a wręcz modą na Pokemony, która ogarnęła niemal cały świat.

Wskazania ulubionych książek opartych na filmach wyraźnie pokazują różnice w gustach oraz wyborach czytelniczych dziewcząt i chłopców już na tym etapie rozwoju i edukacji. O ile uczniowie interesują teksty nawiązujące do *Piratów z Karaibów, Gwiezdných wojen* czy *Lego Ninjago*, o tyle uczennice preferują *Kucynki Pony* oraz *Dzwoneczek i bestię z Nibylandii*.

Mimo pozostawionej uczniom swobody w wyborze tytułów książek i prawdziwego oceanu ich różnorodności wyodrębniliśmy 10 tytułów, które znalazły uznanie zarówno w oczach dziewczynek, jak i chłopców. Na liście tej zagościł między innymi *Harry Potter* J.K. Rowling (jako przedstawiciel twórczości silnie promowanej przez popkulturę), a także *Anaruk. Chłopiec z Grenlandii* Cz. Centkiewicza, *Karolcia* M. Krüger oraz *Kajtkowe przygody* M. Kownackiej – utwory, z którymi dzieci zapoznają się głównie za sprawą nauczycieli.

Tabela 8.1.

Ulubione książki

		Dziewczynki		Chłopcy	
		Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
1		2	3	4	5
Baśnie i bajki [zob. też: tab. 8.2]		34	62,96%	6	11,54%
Ulubione książki zarówno dziewczynek, jak i chłopców	<i>Anaruk. Chłopiec z Grenlandii</i> Cz. Centkiewicza	10	18,52%	12	23,08%
	<i>Harry Potter</i> J.K. Rowling	8	14,81%	18	34,62%
	<i>Karolcia</i> M. Krüger	8	14,81%	4	7,69%
	<i>Dzieci z Bullerbyn</i> A. Lindgren	4	7,41%	2	3,85%
	<i>Zaczarowana zagroda</i> A. Centkiewicza	4	7,41%	4	7,69%
	<i>101 dalmatyńczyków</i> D. Smith	2	3,70%	2	3,85%
	<i>Kajtkowe przygody</i> M. Kownackiej	2	3,70%	12	23,08%
	<i>Księga dżungli</i> R. Kiplinga	2	3,70%	2	3,85%
	<i>Kubuś Puchatek</i> A.A. Milne	2	3,70%	4	7,69%
	<i>O psie, który jeździł kolejką</i> R. Pisarskiego	2	3,70%	2	3,85%
Serie wydawnicze [zob. też: tab. 8.2]	6	11,11%	10	19,23%	
Książki oparte na filmie lub grze [zob. też: tab. 8.2]	8	14,81%	20	38,46%	
<i>Akademia pana Kleksa</i> J. Brzechwy	0	0%	2	3,85%	
<i>Cudaczek Wyśmiewaczek</i> J. Duszyńskiej	4	7,41%	0	0%	
<i>Elf i dom strachów</i> M. Pałasza	2	3,70%	0	0%	

1	2	3	4	5
<i>Historia piłki nożnej</i>	0	0%	2	3,85%
<i>Hobbit</i> J.R. Reuela Tolkiena	0	0%	2	3,85%
<i>Kosmiczni odkrywcy</i> G. Bąkiewicz	0	0%	2	3,85%
<i>Królowna</i> R. Jędrzejewskiej-Wróbel	2	3,70%	0	0%
<i>Lis Witalis</i> J. Brzechwy	2	3,70%	0	0%
<i>Mała wróżka</i> Amelka G. Claire	2	3,70%	0	0%
<i>Mały Rubi w tarapatach</i> H. Webb	2	3,70%	0	0%
<i>Mistrz żonglerki: Arkadiusz Milik</i>	0	0%	2	3,85%
<i>O czym szumią wierzby?</i> G. Kenneth	2	3,70%	0	0%
<i>Opowieści z Narnii: Lew, czarownica i stara szafa</i> C.S. Lewisa	0	0%	2	3,85%
<i>Pachnące opowieści</i> R. Bertagnolio	2	3,70%	0	0%
<i>Pinokio</i> C. Collodiego	2	3,70%	0	0%
<i>Szewczyk Dratewka</i> J. Porazińskiej	2	3,70%	0	0%
<i>W pustyni i w puszczy</i> H. Sienkiewicza	0	0%	2	3,85%
<i>Zezia, Giler i Oczak</i> A. Chylińskiej	2	3,70%	0	0%
<i>Zosia i jej zoo</i> A. Cobb	2	3,70%	0	0%
<i>Złotowłosa i trzy misie</i> J. Brzechwy	2	3,70%	0	0%
Brak odpowiedzi	0	0%	2	3,85%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8.2.

Ulubione książki – uszczegółowienie

		Dziewczynki		Chłopcy	
		Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
1	2	3	4	5	6
Baśnie i bajki	<i>Piękna i bestia</i> J.-M. Leprince de Beaumont	4	7,41%	0	0%
	<i>Rospunka</i> braci Grimm	6	11,11%	0	0%
	<i>Kopciuszek</i> braci Grimm	6	11,11%	0	0%
	<i>Baśń o dwunastu miesiącach</i> J. Porazińskiej	2	3,70%	0	0%

1	2	3	4	5	6
	<i>Królowa Śniegu</i> H.Ch. Andersena	4	7,41%	2	3,85%
	<i>Calineczka</i> H.Ch. Andersena	2	3,70%	0	0%
	<i>Kot w butach</i> Ch. Perraulta	2	3,70%	2	3,85%
	<i>Brzydkie kaczkątko</i> H.Ch. Andersena	2	3,70%	0	0%
	<i>Jaś i Małgosia</i> braci Grimm	2	3,70%	0	0%
	<i>Czerwony Kapturek</i> braci Grimm	0	0%	2	3,85%
	<i>100 bajek</i> J. Brzechwy	2	3,70%	0	0%
Serie wydawni- cze	Bajki o wróżkach	2	3,70%	0	0%
	<i>Cukierek</i> W. Cichosza	4	7,41%	0	0%
	<i>Franklin</i> P. Bourgeois	0	0%	2	3,85%
	<i>Koszmary Karolek</i> F. Simon	0	0%	4	7,69%
	<i>Magiczny piesek</i> S. Bentley	2	3,70%	0	0%
	<i>Martynka</i> G. Delahaye	2	3,70%	0	0%
	<i>Marysia</i> N. Berkane	2	3,70%	0	0%
	<i>Nawiedzone zamczysko</i> M. Paul, B. Manu	0	0%	2	3,85%
	<i>Przygody</i> <i>trzech detektywów</i>	0	0%	2	3,85%
	<i>101 dalmatyńczyków</i> D. Smith	2	3,70%	2	3,85%
	<i>Dzwoneczek i bestia</i> <i>z Nibylandii</i> Z. Naczyńskiej	2	3,70%	0	0%
Książki oparte na filmie lub grze	<i>Kryminalne zagadki Las Vegas</i> M.A. Collins	0	0%	2	3,85%
	<i>Kucyki Pony</i>	2	3,70%	0	0%
	<i>Lego Ninjago</i>	0	0%	2	3,85%
	<i>Madagaskar</i>	0	0%	2	3,85%

1	2	3	4	5	6
Książki oparte na filmie lub grze	<i>Piraci z Karaibów</i> I. Trimble	0	0%	2	3,85%
	<i>Pokemon Go!</i>	0	0%	8	15,38%
	<i>Potwory i spółka</i>	2	3,70%	0	0%
	<i>Star Wars</i> A.D. Foster	0	0%	2	3,85%

Źródło: opracowanie własne

Wymienione tytuły z jednej strony ilustrują silny wpływ kultury masowej (w tym bajek Disneya) na młodych czytelników, a z drugiej – stanowią potwierdzenie tezy, że zainteresowanie dzieci wzbudzają przede wszystkim utwory odznaczające się dynamiczną fabułą, prostotą ujęcia obrazów i wyraziście zarysowanymi bohaterami o pogodnym usposobieniu. Literatura dla dzieci, jako literatura osobna, stawia zatem przed jej twórcami wiele wymagań wynikających z wieku dziecka, poziomu jego rozwoju umysłowego, jego potrzeb psychicznych, zdobytych dotąd doświadczeń życiowych i wiedzy, zainteresowań, a także możliwości percepcyjnych.

Kto z tychże twórców zdobył sobie uznanie przebadanej przez nas grupy respondentów, ukazuje tabela 9. Najczęściej wskazywanymi przez dzieci autorami okazali się M. Krüger, J. Brzechwa oraz H.Ch. Andresen, a zatem klasycy literatury polskiej i światowej.

Tabela 9.

Ulubieni autorzy

1	Dziewczynki		Chłopcy	
	Wartości liczbowe	Wartości procentowe	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
1	2	3	4	5
Hans Christian Andersen	12	22,22%	14	26,92%
Jan Brzechwa	12	22,22%	16	30,77%
Agnieszka Chylińska	2	3,70%	0	0%
Czesław Centkiewicz	2	3,70%	0	0%
Julia Duszyńska	2	3,70%	0	0%
Dorota Gellner	2	3,70%	0	0%
Maria Konopnicka	0	0%	2	3,85%

1	2	3	4	5
Maria Kownacka	2	3,70%	0	0%
Maria Krüger	16	29,63%	18	34,62%
Janina Porazińska	6	11,11%	0	0%
Joanne Kathleen Rowling	0	0%	2	3,85%
Francesca Simon	0	0%	4	7,69%
John Ronald Reuel Tolkien	0	0%	2	3,85%
Julian Tuwim	6	11,11%	2	3,85%
Brak odpowiedzi	24	44,44%	22	42,31%

Źródło: opracowanie własne

Znamienne jest to, że o ile dzieci nie miały problemów z wymienieniem tytułów ulubionych książek, o tyle wskazanie nazwiska preferowanego autora przysporzyło im wiele trudności. Świadczy o tym suma braku odpowiedzi – u dziewczynek wynosi ona 44,44%, a u chłopców niewiele mniej, bo 42,31%.

PODSUMOWANIE

Na podstawie przeprowadzonych badań można jednoznacznie stwierdzić, że dzieci, jako młodzi czytelnicy, wykazują duże zainteresowanie literaturą. Na ich kontakt z książką największy wpływ ma środowisko rodzinne, a rodzice stają się inicjatorami czytelnictwa, wprowadzając książkę w obręb doświadczeń dziecka. Dom i biblioteka szkolna to miejsca, w których uczniowie najczęściej poszukują czegoś do czytania. Najchętniej wybieranymi gatunkami literackimi są bajki i baśnie, które zaspokajają różnorodne potrzeby czytelników. Sama książka umożliwia im natomiast kreowanie własnego lepszego świata.

Artykuł ma szansę okazać się pomocny w pracy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz bibliotekarzy pracujących w szkole, aby wiedzieli, jakie książki znajdują się w centrum zainteresowania młodych czytelników. Ponadto może stać się inspiracją dla wszystkich osób interesujących się zagadnieniem czytelnictwa.

Literatura

- Andrzejewska, A. (1996). *Bibliotekarstwo szkolne. Teoria i praktyka*, t. II, Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Baluch, A. (1994). *Dziecko i świat przedstawiony, czyli tajemnice dziecięcej lektury*, Wrocław: Wydawnictwo Waław Bagiński i Synowie.
- Bettelheim, B. (1985). *Cudowne i pożyteczne: o znaczeniach i wartościach baśni*, t. 1, Warszawa: PIW.
- Lewandowicz, G. (1994). *W bibliotece dla dzieci*. Warszawa: Fundacja „Książka dla Dziecka”.
- Majak, M. (2009). *Jak rodzice oceniają pracę biblioteki szkolnej?*, „Poradnik Bibliotekarza” nr 11.
- Podlasińska, I. (2003). *Rodzice inspiratorami czytelnictwa dzieci*, „Guliwer” nr 1.
- Sowa-Behtane, E. (2015). *Czas wolny przedszkolaków z rodzin wielokulturowych*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” nr 35.
- Truskolaska, J. (2007). *Wychować miłośnika książki, czyli czytelnictwo i okolice*, Tychy: Saternus Media.
- Tuszyńska-Chechłacz, B. (1986). *Dzieciństwo jest światem poezji. Rozmowa z Danutą Wawiłow*, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 6.
- Wołoszynowa, L. (1986). *Młodszy wiek szkolny*, [w:] M. Żebrowska (red.), *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

